

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tiedonsaantioikeudesta itseään koskevasta rikosasiasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Leena Meren /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 216/2021 vp:

Onko ministeri tiedostanut ongelman ja aiotaanko oikeusturvan parantamiseksi ryhtyä toimenpiteisiin, jotta varmistetaan henkilön oikeus saada tieto itseään koskevasta rikosilmoituksesta tai syytteestä ennen mediaa tai muita ulkopuolisia tahoja?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Esitutkinnassa ja syyteharkinnassa sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Lain 24 §:n 1 momentin 3 kohta koskee poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehtyjä ilmoituksia rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saatuja ja laadittuja asiakirjoja sekä haastehakemusta, haastetta ja siihen annettua vastausta rikosasiassa. Kohdan mukaan nämä asiakirjat ovat salassa pidettäviä, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan.

Esitutkinnasta tiedottamisesta säädetään esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 7 §:ssä. Jos esitutkinnasta on asian yhteiskunnallisen merkityksen, sen herättämän yleisen mielenkiinnon, rikoksen selvittämisen, rikoksesta epäillyn tavoittamisen, uuden rikoksen estämisen tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä tarpeen tiedottaa, tiedottaminen on tehtävä niin, että ketään ei aiheuttomasti saateta epäilyksenalaiseksi ja että kenellekään ei tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa. Henkilön nimen tai kuvan saa antaa julkisuuteen vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi, uuden rikoksen estämiseksi tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämiseksi.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 8 §:ssä säädetään oikeudenkäyntiasiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohdasta. Käräjäoikeudelle rikosasiassa toimitetun oikeudenkäyntiasiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohdasta säädetään pykälän 1 ja 2 kohdassa. Muussa kuin kirjallisessa menettelyssä käräjäoikeudelle toimitettu oikeudenkäyntiasiakirja tulee pääsääntöisesti julkiseksi, kun asia on ollut esillä suullisessa käsittelyssä tai, jos asiassa ei toimiteta suullista käsittelyä, kun annetaan ratkaisu pääasiassa (1 kohta). Kirjallisessa menettelyssä käräjäoikeudelle toimitettu oikeudenkäyntiasiakirja tulee pääsääntöisesti julkiseksi, kun vastaajan

suostumus asian ratkaisemiseen sanotussa menettelyssä on saapunut käräjäoikeudelle (2 kohta). Pykälän 2 momentin nojalla käräjäoikeus voi aikaistaa sille rikosasiassa toimitetun oikeudenkäyntiasiakirjan julkiseksi tulemista. Tällöin on oltava ilmeistä, että julkiseksi tuleminen ei aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä, taikka julkiseksi tulemiselle on oltava painava syy.

Hyvään hallintoon ja oikeusvaltioon kuuluvana periaatteena voidaan pitää sitä, että asianosaisen tulee saada tieto häntä koskevista asioista suoraan viranomaiselta eikä esimerkiksi median välityksellä. Rikosilmoituksen ja syytteen osalta tämä tulee turvatuksi muun muassa edellä mainituilla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain säännöksillä asiakirjojen salassapidosta ja julkiseksi tulemisen ajankohdasta, eikä lainsäädännön muuttamiseen tältä osin ole tarvetta. Tämä periaate ilmenee myös muun muassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 §:n 3 momentista, jossa säädetään, että jos asiassa annetaan toimituskirja tai muu asiakirja, viranomaisen on huolehdittava mahdollisuuksiensa mukaan tarvittaessa siitä, että asianosainen voi saada asiakirjan sisällöstä tiedon ennen sen julkiseksi tulemista. Esitutkintalain 4 luvun 9 §:n säännös ilmoittamisvelvollisuudesta ei koske esitutkintaviranomaiselle tehtyjä rikosilmoituksia, vaan esitutkintaviranomaisen suorittamia esitutkintatoimenpiteitä. Jos esitutkintaviranomainen sille tehdyn rikosilmoituksen johdosta kohdistaa henkilöön esitutkintatoimenpiteitä, säännöksellä turvataan, että henkilö saa mahdollisimman nopeasti tiedon asemastaan esitutkinnassa. Henkilön tiedonsaantioikeus itseään koskevasta rikosilmoituksesta, rikosepäilystä tai nostetusta syytteestä on kattavasti säännelty myös muilla esitutkintalain ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) säännöksillä.

Helsingissä 4.5.2021

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson